

216

Lietuvos Aukštesnės Mokyklos.

Aukštesnėmies mokyklomis Lietuvoj yra vadinamos gimnazijos, progimnazijos ir tolygios specialės mokyklos. Kad geriau suprasti dabartinį stovį šių Lietuvos mokyklų reikia mesti trumpą žvilgsnį į praeitį — koki palikimą mes gavome nuo savo senesniųjų valdovų. Nekalbėsiu apie mūsų gimnazijas lenkų viešpatavimo Lietuvoj laikais. Teisybė, jos buvo gana gerai išsivysčiusios, bet neturi jokios įtakos į dabartinį mūsų gyvenimą. Kitaip su Rusų laikų mokykla. Ši pastaroji turi gana didelę įtaką netik į mūsų mokyklą, bet abelnai į visą mūsų gyvenimą. Tais laikais gimnazijų Lietuvoj buvo ne daug ir tos pačios lietuviams — kaimiečiams buvo veik neprieinamos. Jose mokinosi daugiausia rusų valdininkų ir lenkų dvarininkų vaikai. Iš visų gimnazijų — Mariampolėj, Suvalkuos, Kaune, Siauliuos, Panevėžy ir Vilniuj — lietuviškiausia ta prasme, kad didesnė pusė mokinių buvo lietuviai, buvo Mariampolės gimnazija. Kitoje lietuvių buvo vos kelintas nuošimtis, taip kad baigdavote vos 2—3. Siuomi galima paaiškinti, kodėl iki pastarųjų metų daugumą inteligentų Lietuvoj buvo suvalkiečiai, nors suvalkiečiai sudaro vos 6—7 dalį visos Lietuvos gyventojų.

Tad klausimas, kur eidavo mokslus mūsų kunigai, aptiekininkai ir kiti inteligentai, kurių Lietuvoj visgi buvo nemaža. Daugelis iš jų įgydavo gimnazijos mokslą Latvijoje — Liepojuj, Mintaujoj, o labiausia Palangoj, kur nebuvo tokių varžynių, kaip Lietuvoj. O žymi dalis turėjo mokytis privatiškai, arba kitaip sakant „švedaudavo“. Dabar „švedai“ Lietuvoj jau išnyko, o dar neseniai buvo

LTSR valst.
respublikos
biblioteka

labai populiarius. Visuose gimnazijų miestuose jų būdavo po kelias dešimtys, o Vilniuj jų buvo 400. Nori tėvelis mokyti sūnelį kunigu — veža į miestą, samdo gimnazistą „repetitoriu“ ir dalykas baigtas. Žinoma, čia mokslus eidavo dar silpniau, kaip gimnazijoje — nieks neprižiūrėdavo nei mokytojo gimnazisto nei mokinio „švedo“ ir dažnai iš tokio mokslo nieko neišeidavo. Vilniuj buvo susidariusi tam tikra įstaiga, mokyti „švedus“ į kunigus, p. P. vedama. Jo įstaigoj buvo apie 200 mokinių. Jis pats vos baigęs 6 klases dar su vienu padėjėju atlikdavo visą mokymo darbą. Mokslas prasidėdavo anksti rytą ir baigdavos vėlai vakare. Mokiniai eidavo grupėmis po 10—15 žmonių, viena grupė mokydavos nedaugiau valandos laiko. Tai buvo grynai mechaninis būdas suteikimo žinių reikalingų egzaminams; apie koki nors išsilavinimą, žinoma, čia negalėjo būti kalbos. p. P. egzaminų laikyti siųsdavo į Maskvą, nes tik gilumoj Rusijos galima buvo laukti bešališko egzamino. Vilniuj ir eksternus egzaminuojant skirdavo kitataučius. Šitoks „švedų“ mokytojas kaimiečius gerai lupdavo. Sakysime, jis išanksto suderėdavo 1500 — 2000 rub. nuo vaikino. Pusę turėdavo tėvelis tuoj užmokėti, o kitą pusę pats mokinys, „kaip įšeis į žmonis“. Reikia atsiminti, kad gimnazijoje už mokslą imdavo vidutiniškai 50 rub. Pelnas buvo geras. p. P. buvo įsitaisęs dvarą. Buvo susidarius grupė asmenų Vilniuj, kurie dar lengvesniu būdu suteikdavo norintiems visokius pažymėjimus. Gana būdavo užmokėti keleta šimtų rublių ir egzaminas išlaikytas. Sakysime, už 4 klasių pažymėjimą imdavo 400—500 rub., 8 klasių 800 — 1000 rub. Asmenų su tokiais pažymėjimais buvo gana daug. 1908 m. iškilo didelė teismo byla, kur buvo kaltinama daugiau 100 visokių tautų žmonių. Sukku būdavo

senesniais laikais mūsų jaunuomenei patekti į gimnaziją, bet nekaip jausdavos ir tie, kurie patekdavo. Rusų gimnazijų vyriausis tikslas buvo padaryti iš savo auklėtinių gerus caro tarnus — valdininkus, kurie tik pildytų kitų valią. Delto visokia iniciatyva, visoki gyvesni minties apsisireiškimai uoliai buvo slopinami. Lietuvoj šita sistema buvo dar aštresnė. Lietuva buvo vieta visokių karijeristų ir nusikaltusių ir prasigėrusių valdininkų. Toki būdavo ir mokytojai — arba girtuokliai, arba karjeristai. Iš pasakymo matyti, kokius mokytojus — auklėtojus turėjo Lietuvos jaunimas. Rusai mokytojai dažnai išeisdavo lietuvių — katalikų mokinių tikiybinius ir tautinius jausmus. Tam būdavo parinkti ir vadovėliai, visokių — „Ilovaiskių“ ir „Roždestvenskių“. Dabar gal bus aišku, kodėl daugelis mūsų valdžios įstaigų valdininkų turi blogų rusų valdininkų ypatybių — jie ėjo mokslą rusų mokyklose, jie praktikavo rusų įstaigose. Tokį palikimą mes gavome iš rusų. Tiesa buvo viena gimnazija pačiu lietuvių įsteigta ir vedama. Tai „Žiburio“ mergaičių gimnazija Marijampolėje. Bet ir joj darbas rusų valdininkų visokiais būdais buvo trukdomas ir kaip jauna, nesuspėjus išsivystyti įstaiga, nepaliko žymių. Norinčių lankyti gimnazijas buvo daug; buvo daug daroma pastangų steigti naujų gimnazijų, bet viskas būdavo dirbtinai sulaikoma ir, kaip matėm, išsiliedavo į nenormalias formas, kaip „švedai“. Reikėjo sugriauti užtvaram, ir mokyklų kurimas pradėjo eiti plačiu keliu. Tą užtvaram sugriovė karas. Kaip tik rusai išsikraustė iš Lietuvos, tuojaus buvo pradėta kurti gimnazijos. Vilnijoje mokyklų steigimu rūpinosi „Rytas“ draugija, Kaunijoje — „Saulė“, Šuvalkijoje — „Žiburyš“. Ištikro turėjo būti labai pribrendęs reikalas, kad iš nieko visa Lietuva pasidengė tinklu

gimnazijų ir progimnazijų. Dabar nerasi Lietuvoj didesnio miestelio, kur nebūtų aukštesnės mokyklos, kurias lankotūkstančiai abiejų lyčių jaunuomenės. Labiausia sunki buvo pradžia. Keletui inteligentų, pasilikusių vokiečių okupacijos metu Lietuvoj, reikėjo atlikti visą darbą. Specialistų pedagogų nebuvo. Dirbo visi: rašė vadovėlius, mokytojavo, kariavo su vokiečiais dėl visokių „šeinu“ ir t. p.

Pasiryžimas viską pergalėjo. Trumpu laiku visuose Lietuvos kampuose pradėjo dygti mokyklos. Tą didelį pasisekimą galima paaiškinti dideliu pritarimu iš žmonių pusės ir dideliu ištroškimu savų mokyklų. Jau pirmais vokiečių, okupacijos laikais matome steigiamas gimnazijas šalia didelių miestų ir mažesnius miestelius, kur buvo jos steigiamos iniciatyva pačių žmonių. Kiek reikėjo padėti trūso, kiek reikėjo pergalėti kliūčių, kad vokiečių okupacijos laikais įsteigti gimnazija, o dar mažam miestely, kada visam kam reikėjo „šeinu“, kada negalima buvo peržengti rybų savo apskrities, „kreiso“. Bet kliūtys pergalėta — įsteigta gimnazijos, surasti mokytojai — kunigai, koks nors užsilikęs gimnazistas — na ir pradėjo mokyti „kas gyva galva“. Daugelis pametę žagrę 18—20 metų įstojo į pirmąją klasę; kur tik įsisteigė gimnazijos, visos buvo pilnos, kitose reikėjo steigti lygiagretės klases. Visi džiaugėsi, kad gali lankyti ir dar savąją gimnaziją. Nieko nemanė apie jos trukumus. Tokia buvo pradžia mūsų gimnazijų, toks „auksinis“ jos perijodas.

Insikūrus Lietuvos valdžiai 1918 m. pradėjo tvarkytis ir gimnazijos. Iš pradžių buvo pastebėtas jų kaip ir krizis. Mat daugelis inteligentų perėjo dirbti į kitas įstaigas, o gimnazijose nebuvo kuom jų pakeisti. Bendrai imant jau iš mokyklų pradėjo daugiau reikalauti, buvo pastebimi trukumai. Bet iš kitos pusės gimnazijos

pradėjo gerėti: atsirado daugiau lėšų išgyti reikalingiausioms mokslo priemonėms, prasidėjo gamintis vadovėliai. Dabartiniu laiku yra 88 gimnazijos ir progimnazijos. 1922 metais jose mokėsi 29200 abiejų lyčių jaunimo — 12518 vyriškų ir 842 moteriškos. Paskutiniaisiais metais išikūrė trys vidurinės mokyklos suaugusiems — dvi Kaune ir viena Sauliuose. Jas daugiausia lanko tie, kuriems karas šiaip ar taip, sutrukdė mokslą. Žinoma, mūsų gimnazijos ne be trukumų. Rodos, svarbiausias jų trukumas, tai stoka tinkamų joms namų. Tik kelios gimnazijos turi erdvesnius, mokykloms pritaikytus, namus, o kitos visos turi sutilpti paprastuose gyvenamuose butuose — mažuose kambarėliuose turi sutilpti po kelias dešimtis mokinių. Ir tokiam tvankiam ore prisieina dažnai dirbti kelioms atmainoms: rytą ir vakare. Nėr ką jau kalbėti apie kokius nors įtaisysimus — veik niekur nėra mokslo kabinetų, salių, irankių gimnastikai ir žaidimams. Mažai kur mokomi amatai ir bendrai mažai kreipiama dėmesio į fizinių išsilavinimą. Yra taip pat trukumų ir mokamamjame personale. Senesnių mokytojų veik nebuvo, o naujų dar nesuspėta pasigaminti, todėl mokytojauja kam papuola. Dažnai pasitaiko, kad baigęs gimnaziją toje pačioje gimnazijoje pasilieka mokytojauti. Jaučiamas didelis trukumas knygų. Su vadovėliais jau šiaip teip galima apsieiti, bet didelis trukumas Lietuvoje — šiaip gerų — turiningų knygų. Be gerų knygų mokinsys neišmoks nei savo kalbos, nei šiaip negali išsilavinti. Literatura svetimosiose kalbose mažai kas gali naudotis, nes kalbų mokymas mūsų gimnazijose ir nepergeriausiai pastatytas. Bet šiuo laiku, kuomet eina žūt-būtinė kova dėl pačios Valstybės gyvavimo negalima buvo pakankamai — kreipti dėmesio į mokyklas ir abelnai į kultūros reikalus. Ir tik pasibaigus valstybės

statymo darbui bus galima galutinai sutvarkyti mokyklas. Taip stovi dalykai su gimnazija arba bendro lavinimosi mokykla Lietuvoj. Prastesnė yra padėtis mūsų specialių mokyklų. Mat specialė mokykla reikalauja daugiau lėšų, daugiau darbininkų sutraukti vienoj vietoj. Sunkiau čia apsireikšti iniciatyvai vietos žmonių. Technikos arba ūkio mokyklos neįkurs klebonas, kad ir didelės parapijos. Nors jau bandymai daromi: tai vienoj, tai kitoj vietoj įsikuria amatų mokyklos, namų ruošos kursai. Sunkūs pirmieji žingsniai, toliau darbas eis lengviau. Tuos žingsnius, kaip matom, turi prisiskinti sau patys žmonės. Teisybė, jau keletas specialių mokyklų yra įkurtų, bet joms kas tai nesiseka. Sakysim, yra keletas ūkio mokyklų, kuriose, išskyrus vieną, yra gana mažai mokinių, yra Kaune aukštesnioji technikos mokykla, kuri nusiskundžia, jog mokinių trūksta.

Dabartinių laikų laikraščiuose varoma smarki akcija prieš gimnazija, specialių mokslų naudai. Bet vien laikraščių rašymu mažai ką padėsime mokyklų reikalui. Reikia steigti specialės mokyklos, tik gerai sutvarkytos ir iš kurių žmonės matytų sau naudos. Valdžia yra sumanius prie visų progimnazijų steigti vienu—dviejų metų specialius kursus. Taip, kad mokinys, baigęs tokią mokyklą, ir nemanas toliau mokytis, išigis kokią nors specialybę ir paskui lengviau jam bus įsikurti gyvenimas. Ar šiaip, ar taip žiūrėsime į mūsų aukštesnes mokyklas, turim pripažinti, kad daug jau padaryta. Yra daug trukumų, yra daug kas taisytina, bet vistiek tūkstančiai jaunimo lavinasi jose — tiek kultūros darbininkų išeis, kurie apsigin-

Klavę nors kiek mokslu, lengviau galės kovoti už savo teises ir visos tautos reikalus. Jeigu kurį nors iš jų gyvenimo likimas privers apleisti Tėvyne, tai į svetimą kraštą nusineš ne vien tik raumenis, bet ir smagenis ir lengviau bus vesti gyvenimo kovą.

A. Kaunas.

Kauno gimn. Inspektorius.

Laisvąją Lietuvą Atlankyti.

(Tasa.)

MILICIJOJ.

In 24 valandas laiko nuo atvykimo Kaunan reikia „užsimalduot“ milicijoje. To nepadarius — 50 dolerių bausmė. Kad gi Kalėdų antrą dieną čia švenčiama, tat tąją „vizitą“ atidėjau iki sekančiai dienai.

Nuėjau su savo giminaičiu. Jojo turėta milicijos kontoroje artimų pažinčių. Ačių tam faktui, mums nereikėjo laukti. Vienas valdininkėlių paėmęs mano pašportą, persigrūdo per stovinčius angštoje, netvarkioje eilėje žmones, kurių daugis jau kelinta valanda kaip laukia, kol prieis prie milicijos viršaičio bei jo padėjėjo užsimaldavimo ar išsimaldavimo reikalais. Gražindamas man pašportą — po įrašų į milicijos knygas — tas jau valdininkėlis pareiškia, kad po trijų dienų nuo užsimaldavimo reikėsia man atsilankyti pas apskrities viršaitį gauti leidimui Kaune apsigyventi. Nustebau, bet tylėjau. Mat čia veikia karo padėtis... Man begalo keistai pasirodė, kad turint reguliarią Suv. Valstijų Valdžios pašportą, vizuotą Lietuvos atstovo Amerikoje, — čia tiek daug ceremonijų reikalauja, kol gausi leidimą apsigyventi Lietuvoje. Rusams bevaldant, užtekdavo, atvykus didmies-tin, paduot savo pašportą kiemsargiui ar tarnaiti, ir jie patys nueidavo policijon užvizuoti naujai atvykusį asme-nį. Ir to užtekdavo.

Lietuva — gi ne Rusija. Ypač tokie Amerikos lietu-viai, kurie pabėgę nuo žiauraus ruso persekiojimų už kovą dėl Lietuvos laisvės, pašventė visas savo proto,

dvasios ir kūno spėkas, — net turta paaukojo tėvynės atbudimo idėjai — tie ypač, parvykę pasidžiaugti savo gimtinės išsiliuosavimu iš po svetimųjų jungo, turi vilties, jog nebus savo tikrų brolių valdžios traktuojami kaip „įtartini pašaliečiai“, arba nužiūrėti kriminalistai....

Po trijų dienų nueinu vėl su savo giminaičiu į Apskrities viršininką. Paduo du pašportą. Pareiškia, jog reikia užmokėti vienas (1) litas. Duodu litą. Neima. Turit, girdi nueiti į Valstybės izdinę ir ten įmokėti, o kai gausit kvitą, ateisite su pašportu.

Valstybės izdinė kitame triobėsy. Ten radome daugybę žmonių belaukiančių eilios, kad įmokėjus savo litą. Dalaukėme ir mes. Kada gavome kvitą už įmokėtą litą, nuėjome Apskrities viršaičio biūran. Bet jį radome jau uždarytą. Nuo 3-jų po pietų interesantų biūran neįleidžiama.

Sekančią dieną — vėl meldžionija į poną Apskrities viršaitį. Kada gi, išlaukus porą valandų, prieinu prie Viršininko ir įteikiu Izdinės kvitą su pašportu, man pareiškia, jog reikia dar išpildyti aplikaciją. Iki 3-čiai val. buvo nedaug laiko. Mačiau, kad nesuspėsiu, tad parsinešiau namon blanką.

Ryto metą ateinu su išpildyta aplikacija. Paduo du ją sykiu su pašportu ir manau jau tik bus čia mano bereikalingos gaišaties pabaiga. Bet kur tau! Sako dar reikia parašyt tam tikras prašymas gauti leidimui apsigyvent.

Nei čia pykt nei juoktis dėl tokios komedijos. Visgi negalėjau nieku būdu įsivaizdinti, kodėl iš pirmo sykio p. p. Valdininkai nepasako visa, kas reikalinga leidimui išsirūpinti, kad nereiktų keletą dienų brangaus laiko žmogui vėjais paleisti ir veltui kankintis, besigrūdžiant, kartais labai nešvarios publikos — kaip tūli žydai čia

ateina — tarpe! Syki net „pėkščiają“ ant savo palto parsinešiau iš tokios „viešnagės“... Tečiaus mano nusi-minimą turbūt pastebėjo vienas biūre valdininkų. Pada-vė man popieros lakštą ir padiktavo atatinkamo prašymo su visais reikalaujamais titulais įtalpą. Dėka tam p. val-dininkui, galų gale, gavau progą įteikti savo pašportą lei-dimui Kaune apsigyventi.

Dėja, leidimo tą jau dieną negavau. Liepė ateit už po-ros dienu. Ir koks mano buvo nusistebimas, kada gavus atgal savo pašportą iš Apskr. Virš., pamačiau, jog leidi-mas duotas tik vienam mėnesiui.

Mėnesiui praslinkus, vėl reikia pakartoti tą įkyrią ko-mediją: — nešt į Valstybės Išdinę vieną litą, raštu atsakyt į visus aplikacijoj klausimus, rašyt p. Apskričio Viršai-čiui prašymą, etc.

Syki progai pasitaikius, išsikalbėjau su keliais stam-besniais valdininkais apie taji netikslų, varžantį žmogaus laisvę įstatą. Jie man aiškina, kad, girdi, tie įstatatai esą taikomi vien žydams iš Rusijos atsibasčiusiems ir šiaip įvairiems bolševizmo propagandistams.

Na, bet, sakau, pašporte aiškiai parodoma, kur ir iš kokių tėvų gimes, kokio tikėjimo, tautos etc. — Tie davi-niai turėtų įtikinti Lietuvos Valdžią, jog Amerikos lietu-viai, nors ir ilgiausiai gyvendami užjūry, nepasikeitė žydais iš Rusijos. O ką apie bolševizmą — (nors neužta-riu jo) — mūsų Valdžiai galima būtų patarti štai kas. Pir-ma lai jinaį apvalo nuo bolševikų — žydu globos Lietuvos Universitetą, kuriame su Valdžios žinia figuruoja net toki asmens, kurie tarnavo komisarais rusų bolševikijoj ir skundė bolševikų valdžiai bei areštavo tokius Lietuvai brangius vyrus, kaip profesorius Jablonskis ir kiti.

Tie buvę komisarėliai, Trockio — Lenino akli bernai,

Šiandien Lietuvos mokslo žydinyje, žydams juos palai-
kant, pirmininkauja Lietuvių studentų Susišelpimo
Draugijoje. Kitas bolševikų buvęs bernas — Berlyne
mokinasi, gaudamas stipendiją iš Lietuvos valdžios išdo.
Tat nuosakiai, Lietuvos Valdžios baimė „dėl bolševikų
plūdimo iš Amerikos“ yra visai be pamato. O ir su žydais,
jei mus valdžia būtų nors kiek drūčiau laikiusi siena, tai
iš Rusijos nebūtų tokia galybė jų privažiavę į Lietuvą,
juoba į Kauną, kur per žydus net patys lietuviai, ypač
lietuviai studentai negali gaut butų. Turi būt kitokia
priežastis, delko Lietuvoje Amerikos lietuviais neužsitiki-
ma, į juos žiūrima iš augšto ir laikoma juos viename laips-
nyje su aršiausios rušies atsibastėliais iš Rusijos žydais,
ar net žemiau.

— Teip, tai teip, atsako valdininkas, kitiems prita-
riant, — turėtų būt įstatymuose padaryta išimtis Ameri-
kos lietuviams, gimusiems Lietuvoje. — „Tik kodėl lig šiol
tuo klausimu“, tariau, „nepasirūpinta?“ Ir vargu bau val-
džia šiuo atžvilgiu greit ims reformų. Ir ji pati užtą sa-
vo nerangumą ar nenorą ir nukentės. Jei ne pati Valdžia
tai šalies ekonominai reikalai netolimoje ateityje pajus
didelius nuostolius. Zydai susikrovę turtus Lietuvoje,
nepadės mus tėvynės vaizbai vystytis, neprisidės Lie-
tuvos gerbuviui pakelti. Jiems Lietuva ne tėvynė, kaip
kad ji yra lietuviams, ypač po tolimas svetimas šalis išsi-
blaškusiems. Metas jau būtų mūsų valdžios viršūnėms —
šiuo klausimu susirūpinti....

Gavus leidimą bent vienam mėnesiui viešėti savo tė-
vynėje, raminausi ir tuo, kad visgi nors per tą trumpą
laiką būsiu liuosa kaip paukštis; policija, argu milicija
manęs nekliudys. Tik štai, po dviejų savaitių, rytę apie
8- val. kas tai beldžiasi į mano duris. Pamanius, kad gal

koks gretimos kontoros interesantas, per apsirikimą pa-
taikė į mano duris, tyliu. Bildėsysis pasikartoja. Stvėriausi
už klėmkos ir pravėrus žiūriu — milicininkas. Klausiu
kas do reikalas? — Pašportą meldžiu parodyti. Parodau,
nes jį visada po ranka, kiekvienam pareikalavimui, turiu.
Už kokių dešimties minučių, milicininkas gražina ir pa-
reiškia, jog mano terminas Kaune gyventi jau pasibaigęs
savaitė tam atgal. Aš jam atkertu, kad toli gražu dar ne,
tik jis negerai išskaitęs. Paėmė pašportą antru syk ir po
kelių minučių vėl atnešęs atgal, atsiprašė už sutrukdyimą
ir nuėjo....

Ačiū Viešpačiui, po dviejų suvirš mėnesių laiko gavau
iš Kauno miesto ir Apskrities Viršininko biūro leidimą
Kaune apsigyventi. Dabar jau p.p. milicininkai manęs
nebelankys bent du mėnesiu, ant tiek laiko tik man iš-
duota leidimas, nors pakartotinai tam tikrais „prašy-
mais“ raštu meldžiau leidimo šešiams mėnesiams.

Neabejoju, kad už dviejų mėnesių, p. Kauno Viršininkas
sankcionuos mano viešybės tėvynėje prailginimą. Tik
to prailginimo procedūra, deja, neapsakomai ilga, įkiri,
jog jau pati mintis apie jos neišvengtinumą leidimo prašy-
toja supurto iki gyvam. Kiek žygių bereikalingai suma-
tuot, kiek brangaus laiko (kuris čia, regis nelabai bran-
ginama) reikia sugaišti, kiek popieros prirašyt, kol tau iš-
duos pasą — su dvidešimts trimis žodžiais įrašytais tam
tikrai atspauzdintame lakšte su dviem Kauno miesto ir
Apskrities Viršininko antspaudom! Galop ir mano pavardę
tame pase teip negudriai — nei jablonskiškai, nei bu-
giškai — iškreipta, kad valdiškose įstaigose, su kuom
prisieina dažnai susidurti įvairiais reikalais, ypač pašte,
— su tokiu pasu, vietoj palengvinimo, sutinku vien kliū-
tis, kurioms pašalinti reikia daug aiškintis. Na, bet gera

ir tai, kad jau bent dviem mėnesiam būsiu liuosa nuo policijos priežiūros...

Nejučioms mintis siektelėjo tolimos praeities, primenant man kun. J. Pranaitį, kuomet jį Rusų valdžia išsiuntė ištrėmiman — Tveriun. Susirinkę Peterburge Nikolajaus stoty mes kun. J. Pranaitį palydėti ištrėmiman, labai buvome nusimineę. Įsivaizdindami sau, kad žandarai su juo pasodinti viename kupe, rasi, jį ir ištrėmime sekios, dabos kaip areštantą. Ir kaip linksmai nudžiugome, pasukui atlankę jį ištrėmime ir radę „laisvu kaip paukštį“. Anot jo, atvykęs Tveriun, pirmiausia nuėjęs į gubernatorių, įteikęs jam tremtinio raštus ir prašęs nuskirti vietą, kur turis apsigyventi. Gubernatorius gi, pasiteiraves jojo sveikata, paklauseęs apie „pačią su vaikučiais“ (mat jo nežinota katalikų kunigus nevedusiais esant), leido jam gyvent, kur jam pačiam patinka: mieste, kaime, ar kokiame bažnytkaimy. Kun. Pranaitis apsistojo Tveriuje kilnioje katalikų šeimynoje, kur jojo nei žandarai, nei joki policistai nekliudė; važinėjo liuosas po visą guberniją, ir pats gubernatorius dažnai pasikviesdavo jį į savo rūmą tai papietuoti, tai arbatai ar užkandžiui — toli gražu ne kaipo tremtinį, bet kaip malonų sau svečią.

Besirengdama į savo numylėtą gimtinę — Lietuvą, anaip tol nelaukiau tokio švelnaus priėmimo, kokį rado savo ištrėmimo vietoje Kun. Pranaitis: aš ne jo rūšies žmogus... Bet ir neisitikėjau, kad laisvoje tėvynėje atsilankiusį jos pilietį — liuosą nuo by keno policijos priežiūros — traktuotų nepalyginamai šurkščiau kaip Rusų ištrėmime.

— Preišingai. — Laivu beplaukiant netveriau savy džiaugsmu, jog štai, už kelių dienų pamatysianti savo visą brangiausią šalelę; josios lygius laukus, kaimus šiau-

dastogius ir — sostinę bent laikiną. Bendrakeleivis lietuvis, socialistų partijos žmogus, tai matydamas, ne kartą mėgino mane įtikinti būk neilgai tesidžiaugianti Lietuvos viliojančiomis grožybėmis, piešdamas, pirmiausia, įvairių nemalonumų, sielvartų nerimų, kol gausi leidimą tenais gyventi. Nebaugino mane nei jo paties liūdnuų prityrimų vaizdai, laisvąją Lietuvą jam belankant metai pirmiau. Visa tai praleidau pro ausis be jokios domės, kai menko patrioto neapgaltotus priekaištus mūsų jaunai, neprityrusiai valstybei. Nieku būdu negalėjau ir po šiai dien negaliu suprasti, dėl ko mus, Amerikos lietuvis, kurie savo spauda, (nors ir „barbariška tarme“, — kaip čia mėgiama pašiepti), doleriais, patvariu darbu kovojo Lietuvos pasiliosavimo iš svetimųjų jungo tikslu, — kovojo tais sunkiais Lietuvos atbudimo laikais, kada jai spauda buvo Rusų atimta, kada už menką „lietuvišką kalendorių“, „Saltinį“, spaudžintos lietuvių dainos lapelį mus tėvynainiai nuklojo savo kaulais Sibyro laukus, o kiti buvo priversti leisti už vandenyną — toli į Ameriką, bėgant nuo rusų baudmės už tokias jau „kaltes“ — ir nunai, kada šie pargrižę pasidžiaugti bendrai su savo broliais, sesutėmis visų mūsų bendros kovos seniai lauktais vaisiais — tėvynės laisve — čion turėtume sutikti nelygu akatinuotų tvorų elles į tą mūsų išsvajotąją laisvę?!

Nenoriu ižeisti nei mūsų ponų valdininkų, nei tų asmenų, kurie mažiau ar daugiau yra atsakomingi už tokį nenaturalų atsinešimą į Amerikos lietuvis. Tik patriotės jausmais skatinama, bešaliai, išdrįščiau patėmyt tai, kas būtinais reiktu be delsimo pataisyti, jau jei ne brolybės, tai nors vien tik aukso ryšiams sutvirtinti...

Pirmiausia, reikėtų Amerikos lietuviams palengvinti leidimai gauti Lietuvoje paviešėt. Ak retas, kurs vientik

paviešēt parvyksta iš užjūrio. Daugiausia lietuviai iš Amerikos važiuoja ar tai žemės sklypą, namelį nusipirkti ar kokią pramonę įsitaisyti, ar kad vertelgyste užsiėmus tėvynėje. Tokie žmonės, rodos, kaip tik turėtų būt pageidaujami Lietuvoje, kur mažne visos pramonės bei prekybos įstaigos suplaukė į žydų rankas. Tečiaus pragrižusi amerikietį Lietuvoje iš syk lyg kibiru šalto vandenis perlieja visoki „užsimaldavimai“ į 24 val. su didelėm pabaudom. Paskui suaikvojant du ilgu mėnesiu, besitrinant į žydų silkėtus, suskretusius „balachonus“ siauryčiais supuvusiais, purvu apaugusiais šaligatviais, kol išsirūpini leidima. Paskutinė gi tu „pilgrimku“ fazė pasirodo kone įkiriausia: Patiekus tris savo atvaizdus (viens apskričio Viršininkui, kits milicijos, trečias slaptajai policijai) iėrašius dvi ilgas aplikacijas ir prašymą raštu pagaminus, Apskričio Viršininkas išduoda viso labo — dešimčiai dienų liūdijimą, kad prašymas paduotas ir kad tas liūdijimas yra tinkamas tik iki tokios datos — dešimčiai dienų. Kas dar keisčiau, tai jog tame liudijime Amerikos pilietis perkrikštijama „Amerikos pavaldiniu“. Mat Kaune dar kol kas rusų saikų viskas saikuojama. Ir aš nesistebėčiau jei p. Valdininkas, kurs Amerikos pilietybę priėmusius lietuvius vadina „pavaldiniais“, nežinotų kuo mi jis pats besas: — Rusų pavaldiniu ar Lietuvos piliečiu...

Apsidžiaugus tuo trumpu leidimu bei Amerikos „pavaldinyste“ tas Apskričio Viršininko liudijimas nunešta į Miliciją užmalduoti. Dešimtis dienų netrukus prabėgo. Vienuoliktąją turėjau gaut pasą, bet negavau. Ryto metą atlanko mane p. milicininkas pasiteirauti apie mano pasą... Aš pasiaiškinau, kad dar neturiu kuo maldautis. Jis, prašydamas kaveikiausia pristatyti pasą milicijon, kaip tik gausiu, mandagiai atsiprašęs, išėjo.

Ryto metą einu į Apskričio Viršaičio biūrą. Tenais man pareiškia pasą gausianti rytoj. Ryt nueinu — vel tas pats „rytoj“. Milicinikas vėl ateina priminti užsimaldavimo laiką. Čia turiu pripažinti milicininką buvus tikru „džentelmonu“. Išklausęs mano pasiaiškinimų ir noriai supratęs mano nelemtą padėti, su kariškio elegancija atsiprašinėjo, kad dėl Apskričio Viršaičio kancelerijos nerangumo jis priverstas bereikalingai žmones klatnyti.

Galų gale „sukulniojus aštuonis „rytojus“ į Apskričio Vairšaičio raštinę du į Valstybės Išdinę — keturiems litams įmokėti ir gauti kvitą, be kuris neišduodama paso, susilaukiau ir tojo taip pageidaujamo paso — su 23 rašytais žodžiais ir dviem Apskričio Viršaičio antspaudom.

Rodos, jog tokį nedidelį darbą reikėjo atlikti viena diena, ar bent iš kalno paskirti atatinkamą laiką ateiti dėl paso ir išsyk pasakyti, kiek dar reikės primokėti į Valet. išdinę (Emisijos bankan), kad interesantui nereikėtų tiek daug suaikvoti laiko ir tiek nemalonumų pritirti. Taigi Amerikos lietuviams pasų išdavimo betikelės kliūtys turėtų būt veikiausia panaikintos. Jei to negalima padaryt, tai visai ne prošali būtų, kad Lietuvos Atstovybė Amerikoje malonėtų per lietuvių laikraščius Amerikoje paskelbti šū visom smulkmenom nevykusias reglamentacijas leidimui gauti Lietuvoje pagyventi.

Lietuvių Katalikų III-sai Kongresas.

Kaune balandžio 4—6 dienas šių metų įvyko trečiasis Lietuvių Katalikų Kongresas. Jis tęsėsi tris dienas ir užsibaigė vakare pusė po 8-ių ketvirtadienį, balandžio 6 dieną.

Naturėjus progos patekti Kongreso pradžion, pasitenkinau vien paskutinės dienos posėdžiais, kurie buvo maž—daug pirmųjų dienų darbuotės kaip ir sutrauka.

Kongreso užbaigos diena pradėta iškilmingomis šv. Mišiomis katedroje, pačiam jo Malonybei Vyskupui Karevičiui celebruojant. Mišių vidury pasakyta pamokslas — daugiau politinio turinio pritaikyta priešrinkimiam į Seimą laikui. Žmonių buvo ne daug — vos trečdalis šventynės. Po mišių — procesija su Svenčiausiu viduj bažnyčios. Procesijoje labiausia į save akį traukė Vaikelio Jėzaus prieglaudos mažos mergaitės. Indomios jos tuomi, kad dar gyvai primena neseniai praūžusį didįjį karą, kurio liekanų jau maža tebematyt Kaune, nors jos jaučiamos kiekviename gyvenimo žigsnyje... Tos mergaitės, vietoj baltų suknelių, kaip priimta panašiose ceremonijose dėvėjo Amerikos kareivių nertinius (sweater'ius) su rankovėm, ar be rankovių. Jų galvelės nepuošė balti velionai su vainikėliais, tik baltos nertinės kepurėlės; šlebutės buvo įvairaus margumo — tamsios; avalinė — medinės šliuraitės, sandalai ir — retos avėjo čeverykčius. Kaip kuklus buvo jų aptaisai, taip kukli rodės ir jų siela. Veideliuose nematyt tos vaikiškos puikės, kokią su nemalonumu tenka pastebėt Amerikoje šešių — aštuonių metų „aniolėliuose" — „mamų" lenkčiom išpuoštose gėlių barstytojose V. Jėzaus prieglaudos, mergaitės, eina pro-

cesijoje, maldingai rankutes suėmę, nesišypsodamos į viena kitą ir nesidairydamos aplinkui. Jos lyg supranta neatekirtiną savo „brolutį“—vargą, su juomi, regis, supratę, jį pamilo ir daugiau nieko netrokšta pasauly. Ir kas joms pasaulis — likus be tėvų?.. Nors gailiausiai globoj išauklėtas kūdikis, — be tėvo, motinos — tik našlaitis palieka...

Procesiją nemaža dabino įvairių tikybinių draugijų puošnios karūnos. Jų artistinė gražna teip tikliai suderinta su neabejotinai apščiomis lėšomis, aiškiai rodė Lietuvos varguolių gilų religinį jausmą. Patys daugumoj apdriskę basnierti, sušalę, neturėdami iš ko įsitaisyti šiltesnį valką; bet jų „dievukai“ — blizga auksu, sidabru, brangiais šilkais išdyksniuoti. Ir kol mūs žmonės tokiais dieviškosios meilės jausmais vaduosis, tol visokių partijų savitarpiniai vaidai neras juose atbalsio. Tik maldingi kaimo žmonės, matydami savo apšviestų brolių nuolatines peštynes, prie nieko gera juos nevedančias, numos abejingai ranka, išrežę trumpą, bet raiškų pamokslą: — „ma juos bala!“ ar tam panašiai... Tokių „linkėjimų“ mūsų nusipolitikavusiai inteligentijai girdėt iš visų žmonių sluoksnių visuose Lietuvos kampuose. Rodos metas jau būtų lietuvių politikams daugiau kreipti dėmesį į tautos bei valstybės gyvus reikalus, kad nelikus vadais — be minios...

Po pamaldų delegatai susirinko Liaudies Namuose — Kongreso vieton. Pašaliniai nebuvo ten įleisti iki 3-čiai valandai po pietų. Po trijų gi, komisijoms užbaigus darbus, atsidarė bendri posėdžiai, į kuriuos buvo leidžiami ir ne delegatai. Pastariems vietą — viršuje; kongresistams gi žemai. Viršuje viešpatavo gramzdė betvarkė. Inėjimas buvo tik iš vieno šono (kitas remontuojama), vienomis, siauromis durimis. Tarpduris — kimšte už-

kimštas žmonių, kuomet balkono pašaliai beveik tušti. Ir nēr kas patvarko, paskirsto užgulusius duris žmones, kad kitiems duoti galimybės įeiti vidun. Besispaudžiant, bemaž išvengta katastrofos. Inlūžo balkono pas duris grindys, sugirgzdėjo nuo publikos slėgio leina paramstis ir vos—vos nenuvirto žemyn ant delegatų galvų. Laimė, kad spėta laiku prasiskirstyt. To sumišio su bildėsiu it griausmas momente, nei nejutau, kaip atsiduriau pačiame balkono gale, viršuj astrados. Patogi vieta ir liuosa, tik mane mažumą baugino galimcs ugnelės įžiūra. Tokioje — jokios galimybės išsigelbėti nebūtu. Ir lengvai gali tokia nelaimė čia pasitaikyti — lygiai kaip netikėtas balkono grindų įlūžimas.

Bendruosius posėdžius pradėjo prof. Rainis (kunigas), išdėstydamas padorios katalikų politinės kovos dėsnius. Antras kalbėjo labai ilgai kun. Krupavičius. Jis atpasakojo ko ne visą pirmojo Seimo rinkimų kampanijos eigą, aiškino, dėl ko Seimas paleista, — butent, kad negalėta susitaikyti su valstiečiais — laudininkais, ir paskui iškalbingai stengės įtikinti klausytojus, kad, esą, vien tik krikščionims demokratams valdant šalį, būsiąs išgelbėtas katalikų tikėjimas Lietuvoje. Jis ragino nesigailėti jokios pagalbos teikti agitatoriams, besidarbuojantiems už krikščionių demokratų partiją. Pabarė klebonus, kurie „teip svarbaus reikalo“ nenori suprasti ir neduoda savo arklių agitacijos reikalams. Kun. Krupavičius priminė Kongresui ir finansinę rinkimų paramą. Rinkimai, anot kun. Krupavičius, daug išlaidų reikalauja, o Lietuvos žmonės lig šiol dar nei cento nėra davę tam dalykui. Kad į Steigiamąjį Seimą ir pirmąjį Seimą krikščionys demokratai laimėjo didžiumą atstovų, tai vien ačių amerikiečių organizacijoms — Tautos Fondui ir Katalikų Federacijai

— kurios prisiųsdavo aukų rinkimų propagandai. —
Tečiaus amerikiečiai toliau nežadą duoti jiems lėšų; jie,
girdi, aiškinas turi daug ir savų reikalų aprūpinti. Tat,
norint pravesti savus kandidatus Seiman, lietuviai ka-
talikai privalą ne vien darbu, bet ir skatiku prisidėti.

Po kun. Krupavičiaus kalbos, Kongreso pirmininkas,
advokatas Tumėnas paklausė, ar norima vesti diskusijas,
ar paklaustyti rezoliucijų. Inteligentų didžiuma išsireiškė
už diskusijas; kita dalis delegatų — daugiausia kaimietės,
kurioms rūpėjo anksčiau namon parvykti, parodė noro
išgirsti rezoliucijas. Tulas dvasiškis ėmė aiškinti disku-
sijų svarbą, kad nušvietus kaikuriuos referatų neaiškius
išsireiškimus. Pirmininkas jį sustabdė — pirma žodžiais,
paskui skambučiu. Pradėta skaityt rezoliucijas.

Pirmučiausia skaityta „pavasarininkų“ ir „ateitinin-
kų“ gambiai suredaguotos rezoliucijos. Jose tarp kitko pa-
žymėta „skrajojamų kursų“ steigimo rikalas. Tas gi
klausimas, reikia patėmyti, ne naujas ir ne šių dienų Lie-
tuvos jaunimo iniciatyva gimęs. Pirmame Amerikos Lie-
tuvų Katalikų Kongrese Wilkes Barre, Pa. kilnojamo
Universiteto Lietuvoje sumanymas buvo plačiai aptar-
tas; tik, dėja, iš rezoliucijų lapų toliau neišėjo... Linkėti-
na, kad nors „Skrajojami Kursai“ neliktų vien ant po-
piero. Sekančios rezoliucijos — buvo Blaivybės draugi-
jos, pabriežiant reikalą pilnos abstinencijos Lietuvoje.
Šias rezoliucijas išklause delegatai ne visi sutiko priimti
jas en bloc, kaip kad priimta pirmosios. Keleta kunigų pa-
reiškė noro išparodyt atmetinus rezoliucijose punktus.
Pirmininkas gi iš karto tam priešinosi, bet, kilant vis
griežtesniam reikalavimui, leido balsuoti. Didžiuma bal-
sų nuspręsta Blaivybės rezoliucijas pavesti perredaguoti
patatinkamai komisijai.

Toliau — Katalikų Mokytojų Sąjungos rezoliucijose kreipiama domė į pasaulinių Katechetų Kursų sumanyimą, atsižvelgiant į kunigų stoka parapijose ir mokyklų skaitlingumą kaime. Be to, raginama Tėvų Komitetai leisti vien tokiems mokytojams dėstyti tikybą, kurie patys yra praktikuojančiais katalikais, nes daug esa mokyklų, kur religijos mokina socialistai mokytojai, žinia, savo naudai. Primenama ir tikybos vadovėlių suvienodinimo klausimas, kadangi lig šiol, dėlei vadovėlių įvairumo, tikybos pamokos begalo apsunkinamos, ne vien mokiniams bet ir pedagogams.

Pasaulinių Katechetų Kursų projektas išdalies primena Amerikos „Vyčių“ organizacijos pradžia, nors visai kitokiais obalsiais. Amerikoje mus dvasiškių savitarpiniai vieši vaidai sukėlė kaikurių katalikų nepasitenkinimą ir jie nutarė steigti lietuvių katalikų jaunimo draugiją — be dvasiškių globos.

Katalikių Moterų Sąjungos rezoliucijos patiekta grynai tikybiniais klausimais.

Katalikų laikraštinkai rezoliucijų neskaitė ir neturėjo suredagave. Jie net į savo susirinkimą neatėjo, išėmus vieno ar dviejų p. Pakštas pasisiūlė laikraštinkus pateisinti, bet to vieton, jis pradėjo neidomu „spyčių“ apie Amerikos lietuvių „spaudos savaites“. Anot jo, pirm spaudos savaitė Amerikoje, tebuve ten vos 18.000 laikraščių skaitytojų; paskuigi toji skaitlinė pasidauginus ik 36.000.

Iš kur p. Pakštas tokias keistas skaitlines išlaužė — sunku atspėti. Laimė, kad, ar tą nesamoną pastebėję, ar kitais motyvais vaduojanties, įžymesni delegatai ėmė iš savo vietų stabdyti kalbėtoją šaukiant: „kad nėra rezoliucijų, nereikia nei prakalbų“. Tečiaus, Amerikos lietuvių

„žinovui" nekreipiant dėmesį įtaikomus jam priekaištus iš auditorijos, pirmininko skambutis pertraukė nevykusią kalbą — „spyčių“.

Po visų rezoliucijų tulas dvasiškis priminė reikalą Katalikų Centrai savus namus įsigyti. Tam dalykui iš Amerikos esą gauta 10.000 dol. paskolos ir 2.000 dol. suteikęs Ukio Bankas. Taipgi, visi katalikai per Kongreso atstovus buvo raginami balsuoti vien už krikščionių demokratų sąrašus. In pastarųjų sąrašus įeina krikščionių demokratų, Ukininkų Sąjunga, Moterų Katalikių Sąjunga, Darbo Federacija. Daug gražbilos išlieta šaukiant visus lietuvius vienybėn. Tuogi tarpu, dykai išdalytose visiems delegatams ir pašaliečiams krikščionių demokratų agitacinės brošiūras bei „Politinės Dainos“ visai kitaip tą vienybę skelbia. Ne prošali bus atkartojus keletą ištraukų:

O jei kam jau nusibodo,
Kad jo sprandu nieks nejodo
„Pažanga“ ir „Zemdirbys“
Tam ant sprando tuoj užlys.

Kas ponus („Zemdirbius“ su „Pažanga“) nuo
sprando krato,
„Cilikų“ pinkles suprato.
„Rojaus“ laimės kas nemato —
Rinks krikščionių demokratą.

Kai dieną rinkimų prie urnų sustosim,
Ne „cilikus“ rinksim vienus ar kitus,
Ir „Pažangai“, „Zemdirbiui“ balso neduosim,
Bet rinksim savo tikruosius draugus.

Kur šiandieną ana
„Pažanga“ mūs sena,

Ar išvys ji kada Seimo sienas?
Ar vaikus Lietuvos
Dar kada pažabos
„Pažangos“ didžiavysis nors vienas?
Na kas gi, išties,
Poneliui norėtų padėti?
Ir štai „Zemdirbys“,
Išvertęs akis,
Užstojo ponus netikėtai...

Dar to negana
Patsai Smetona
Su „Pažanga“ „Zemdirbius“ seka.
Valdemaras garsus
Atvėrė nasrus —
Net seilės profesoriaus teka.

Atsiminkit, draugai!
Griš caro laikai,
Jei „Pažanga“, „Zemdirbius“ rinksim!
O jei „cilikus“
Išrinkt kas iš mūs —
Taip pat nemažai nusiminsim....

Tokiais tai „meiliais žodeliais“ krikščionys demokratams praktikoje „vienija“ lietuvius... Gi Kongrese kalbėtojais net grūmojančiai ragino balsuoti būsimuose rinkimuose už krikščionis demokratams. Kas nebalsuos, tas būsis Lietuvos ir bažnyčios priešas.

Kongresą baigiant, Jo Malonybė Vyskupas, kuris visą laiką sėdėjo greta pirmininko, perskaitė trumpą Amerikos lietuvių aukų Katalikiškam Universitetui sąskaitą. Iš Amerikos gauta apie 60.000 dol. — daugiausia Lietuvos bonais ir keleta tik tūkstančių grynais pinigais. Jo Malonybė paaiškino, kad nors iki šiol Lietuvoje Katalikų

Universiteto nėra, bet tam tikslui surinktomis aukomis duodama stipendijos keletai lietuvių, besimokinančių užsienių universitetuose bei kolegijose. Pagaliau, Jo Malonybei Vyskupui paraginus išreikšti Amerikos lietuviams padėką už suteiktą pašalpą, visas susirinkimas susuko: „Valio Amerikiečiai" Kongresas galutinai užbaigta Jo Malonybės Vyskupo palaiminimu ir po to — tautos himnu. Buvo tad pusė po 8-ių vakare.

Išsikirstant prisiėjo ilgokai sugaišti, besigrūdžiant prie durų. Laiptais gi belipant žemyn iš šalies, prieangy buvo taip tamsu, jog reikėjo didelės atsargos, kad koja neišsisukus.

Geistina būt, kad Amerikos lietuviai, nepasigailėję stambių aukų įvairiems Lietuvos reikalams, paukotų dar keletą dolerių viršaus — Liaudies Namų įeigoje lempai itaisyti.

Mandagumas ir storžieviškumas žmonių santikiuose.

Mandagumas tai yra paviršutinis išsireiškimas nužemintos ir prielankios dvasios, kurią viens žmogus reiškia kitam.

Mandagumas gali būti širdingas, virtuozinis ir veidmainingas.

Širdingas mandagumas bus tada, kada viens žmogus mandagiai kreipiasi į kita žmogų, visa širdimi jį pagerbdamas.

Labai padidintas mandagumas, su įvairiais komplimentais, vadinsis virtuozinis mandagumas.

Veidmainingas mandagumas bus, kada viens žmogus mandagiai kreipiasi į kitą žmogų, bet apie jį ką nors pikta mano.

Žmogus, kuris nori būti mandagus, turi pratintis mandagiai elgtis iš mažens. Silvis Pelicon'as sako: „Jeigu tu neįsisipratysi mandagiai elgtis iki 25 metų, tai nieko met neįsisipratysi“ Šitas pasakymas yra labai teisingas. Žmogus, turintys 25 metus, jau yra suaugęs ir, jeigu jis mažai išsilavino ar palinko į blogas puses būdamas jaunas, tai suaugusiam sunku atsitaisyti. Ne bereikalo ir patarlė yra susidarius: „Reik medį lenkti, kol jaunas, kaip suaugęs nebeprilenksi.“ Tas pats dedasi su žmogumi, kai su medžiu.

Mandagus žmogus vismet atrodo, kad jis yra gerai apsišvietęs, meilus... Ar būtina reikalinga baigti aukštesnius mokslus, kad būtume mandagūs? Žinoma, nereikalinga ir ne kiekvienas tai gali padaryti, nes ne kiekvienas

yra turtingas. Mokytas žmogus gali būti toks pats storžievis, o tokių labai daug yra mūsų tarpe, jeigu jo iš mažens tėvai neišmokė mandagumo ar pats neprisiziūrės, geriau, nenorės pamatyti, kaip gyvena apsišvietę mandagūs žmonės. Storžieviškumas nukrinta ne vien per mokslus, bet ir per gerą išauklėjimą. Jeigu žmogus bus ir mokyčiausias, bet jeigu savo mokytumą nerems mandagumu, tai atrodo, kad jam lyg ko trūksta.

Zemiau aprašytas išauklėto, t. y. mandagaus žmogaus tipas.

Gerai išauklėtas žmogus savo mandagumą parodo nušimdamas prieš žmogų kepurę, užleisdamas kitam geresnę vietą teatre ar kur kitur, nepertraukdamas kitam kalbos, vengdamas tų kalbų, kurios gali draugą užgauti...

Taip daug yra tokių dalykų, kad ir visai menkų ir paviršutinių, kurie žmogų daro aukštesniu, šviesesniu. Jeigu visa tai kiekvienas žmogus užlaikytų, tai jis su visais žmonėmis sutikime gyventų. Geras mandagus apsiėjimas su žmonėmis pagimdo žmonėse meilę ir užuojautą vieno kitam.

Kad mandagumas nebūtų veidmainiškas, reikia išorinė mandagumo forma sujungti su širdingumu. Toks mandagumas bus tikras, širdingas. Pagarbą reiškim kiekvienam žmogui, bet jau taip labai nesizeminkim prieš tą, kuris didelės pagarbos nevertas. Ir iš tikro už ką gi mes galėtum taip labai gerbti, t. y. žemintis prieš žmogų, kuris mums nieko nepasidarbavęs.

Žmogaus storžieviškumas matomas iš jo paviršutinio elgimosi, išvaizdos.

Storžievio žmogaus kepurė visomet ant pakaušio; sušitkęs draugą, makteria galva arba pakelia ranką lig nosies — ir viskas; su triukšmu įeina ir išeina iš kambario;

kalbėdamas su vyresniu, stovi atmetęs koją, atsisėdęs pirštais barškina į stalą arba nagus kramto; stengiasi vartoti tokias kalbas, kurios gali kitą žmogų užgauti... Visa kas, kas čia pasakyta, yra blogas nemandagus apsiėjimas su žmonėmis, kurs žmonėse pagimdo pyktį. Čia matom storžieviškumo kenksmingumą.

Per daug mandagus žmogus, mylis kalbėti įvairius komplimentus, kiekvieną žmogų apiberia perdėtais įtikinimais, kad jis jį be galo mylis ir gerbia, susitkęs gi kita jam tą pat „skelbia“. Tačiau visi žino, kad toks žmogus, taip elgdamasis tą daro tam, kad parodytų savo protomiklumą. Toks mandagumas yra negeistinas, nes taip mandagus žmogus savo elgimosi panašus į laputę. Toks elgimasis — virtuozinis mandagumas.

Kiti žmonės į storžievius žiūro, kaip nuobodžius ir neprotingus žmonis. Tie žmonės (storžieviai) visuomet atsako šiurkščiai ir užgauna kalbėtoją. Taip atrodo, kad tiem žmonėm lyg ko trūksta, lyg netašyti, del to jie ir pavadinti storžieviais.

Jeigu žmogus bus mandagus, jis visuomet, žmonių draugijoje bus sutiktas su pagarba, o storžievis—atvirkščiai, nes kaip gi jį sutikt su pagarba, jeigu jis, kaip mėšlu, įvairiais žodžiais drebia į akis. Nuo tokio kaip tik turi žmonės šalintis.

Mačiau, kad mūs tarpe, ypač mokiniuose, yra daug nemandagių žmonių, kurie savo elgimosi užsitraukia neapykantą nuo kitų žmonių; taigi čia, nors trumpai, stengiaus tą jų blogą elgimasi neigti, o parodyti mandagaus žmogaus elgimąsi, kad tokiu būdu juos partaukus, mandagumo pusėn.

Išlandietis.

Lietuvių Laivyno vėliavos pašventimas.

Klaipėdos Kraštui prisijungus prie Lietuvos, savaimi atsirado reikalas didesniai lietuvių laivynui steigti; lig šiol egzistuojąs upių laivynas toli gražu negali patenkinti mūsų valstybės vandens tranzito reikalus. Lietuvai reikia tokio laivyno, kurs išplauktų į plačiąsias jūres ir užimtų sau tinkamą vietą pasaulio laivynų šeimoje.

Kovo mėnesyje, generolo leitenanto Nagevičiaus pakvietimu įvyko Lietuvių Garlaivių Bendrovės bute du organizatyviu lietuvių jūrininkų susirinkimu. Jų svarbiausias tikslais buvo: susipažinti tarp savęs lietuviams jūrininkams, jų registracija, pasitarimas, kaip įeiti į artesnius ryšius su Klaipėdos jūrininkais, kad lietuvių jūrininkų sanjungon pritraukti ne vien jūrininkus, bet ir plačioji visuomenė. Tuose susirinkimuose abiem atvejais pirminkavo jūrių kapitonas p. Daukantas — baigęs Petrapily jūrininkystės Akademiją ir aštuonioliką metų tarnavęs Rusijos laivyne caro laikais. Jis dar tik keli mėnesiai, kaip pargrįžęs Lietuvon ir maža tepamokęs lietuvių kalbos.

Organizatyviuose Lietuvos Jūrininkų Sanjungos susirinkimuose patirta, jog Lietuvoje nūnai esama nemažiau 40-ties įvairių jūrininkų specialistų: mechanikų, technikų, telegrafistų, apicierių, kapitonų bei gydytojų. Laivynui pradžia gera, tik reikia kapitalo, kad sumanymą įkūnijus. Kapitalui surasti reikia suindominti laivyno klausimu Lietuvos turtuoliai. spauda — visi mūsų draugijos sluogsniai. Tam tikslui pasiekti, generolo Nagevičiaus—jūrininkų gydytojo—rūpesčiu surengta Atvelykyje iškilmingas

Lietuvių Jūrininkų Sąjungos vėliavos pašventinimas, argu Lietuvos Laivyno krikštas. Iškilnėse dalyvavo Jo Mal. Vyskupas Karevičius, prezidento atstovas, ministrai — asmeniniai, arba per savo reprezentantus, universiteto profesoriai, dailininkai etc ir didelė žmonių minia. Teipgi atvyko ir Klaipėdos Krašto vyriausybės įgaliotiniai.

Lietuvių Laivyno krikšto ceremonijas atliko J. M. Vyskupas Karevičius, pašventindamas Lietuvių Jūrininkų Sąjungos vėliavą ir trumpai, bet išpūdingai prakalbėjęs. Po to iškelta ant tam tyčia paruošto stiebo balta, su sidabro inkaru viduryje. Lietuvių Jūrininkų Sąjungos vėliava, karo orkestrams žaidžiant. Toliau kapitonas Stulpinas—35 metus tarnavęs jūrių laivininkystėje — trumpai pabriežė. kiek Lietuvai yra nuostolio, neturint vaizbos laivyno savo prekių eksportui, — būtent — 35.000.000 litų kas metas. Kiti žymesni kalbėtojai buvo: Karo vadas generolas leit. Stanaitis — jis smarkiai nupeikė dabartines mūsų partijų rietenas ir kvietė, vaidus užmiršus, visiems lietuviams susivienyti akiveizdoje grėsiama Lietuvai pavojaus; p. Martynas Yčas papasakojo apie išikūrimą „lietuvių upių laivyno; Zemės Ukio viceministeris Matulionis, Susisiekimo ministeris Tomaševičius ir Klaipėdos Krašto atstovas Vėsuls reiškė kiekvienas savo rūšies linkėjimus ir pritarimą naujam Lietuvos laivynui.

Po prakalbų, turinti bilietus buvo pakviesti Karo Muzėjun, kur tapo perskaityta keli referatai.

Jūrių kapitonas Daukantas aiškino, kokio talpumo jūrių komercijos laivai reikalingi Lietuvai, remianties sekančiomis statistinėmis žiniomis:

Lentelė 1 Nr. Viso pasaulio laivų talpumo didumas.

	Laivo didumas tonuose	Laivų skaičius	Bendras jų tonažas.
A. Nuo	100 iki 1000	14.787	5.000.000
„	1000 „ 2000	3.775	5.500.000
B. „	2000 „ 6000	8.287	31.500.000
„	6000 „ 10000	2.075	15.000.000
C. „	10000 „ 56000	331	4.500.000
D. „	Visame pasaulyje	29.255	61.500.000

P a s t a b o s:

- A. Virš 50 nuoš. sulig skaičiaus viso pasaulio laivų.
- B. Virš 50 nuoš. sulig talpos su laivu.
- C. 1 nuoš. sulig skaičiaus. 6 nuoš sulig talpumo.
- D. Vidutinio laivo talpumas 2100 tonų.

Lentelė 2 Nor. Vidutinis nekurių valstybių laivų talpumas.

Valstybės	Laivų skaičius	Vidutinis talpumas
Suomija	121	680 t.
Svedija	1072	930 t.
Norvegija	1596	1200 t.
Danija	522	1400 t.
Argentina	150	920 t.
Cili	90	980 t.
Kuba	40	1100 t.
Brazilija	348	1400 t.
Japonija	1940	1500 t.
Olandija	922	1900 t.
Jungt. Valstybės	4110	3600 t.
Didžioji Britanija	9779	2100 t.
Prancūzija	1400	2100 t.
Italija	789	2700 t.

Pastabos:

A. Šalys sulig savo geografinės padėties artimos Lietuvai, turi daug mažų laivų. Jų vidutinės jūrių laivų tolumo plaukiojimas didesnis šito talpumo.

B. Šalys vedančios sulig savo geografinės padėties ypatingai vandenynų prekybą. Brazilija iš jų vidutinė. Jos vidutinis laivas pilnai atatinka Lietuvos tolumo plaukiojimui.

C. Dabartiniu laiku Jung. Valst. pergyvena sunkų jūrių krizį. Toksai tonažas perdidelis.

D. Šios šalys nūnai neteip sunkų jūrių krizį pergyvena. Ir šitoks laivų talpumas atatinka ir Lietuvai su maksimum 3.000 t.

Nuosakiai Lietuvai reikalingi garlaiviai nuo 1400 iki 3000 tonų talpumo.

Jūrių kapitonas Stulpinas išdėstė šių metų trijų pirmųjų mėnesių — nuo sausio 1 d. iki bal. 1 d. — Lietuvos eksportą, urmu imant, ir kiek svetimos Valstybėms sumokėta už transportą ačiū tam, kad neturėjome savo uosto nei laivų:

1. Už jūros transportą	1466400 Lt.
2. „ gelžkelio transportą	288000 „
3. „ muitą ir uosto rinkliavas	168000 „
4. Darbininkams	54000 „

Viso 1996400 Lt.

Bet mūsų eksportas turėtų būti žymiai didesnis, nes bendra praeitų metų ūkio produktų derliaus atsarga, skaitant tam tikrą kiekybę reikalingą gyventojų maitinimui ir laukų apsėjimui, sudarė apie 750000 tonų. Išvežta apie 110000 tonų žalios medžiagos apie 800 vagonų kiaušinių ir apie 16000 tonų įvairių prekių, kaip antai: kailiai, oda, šeriai ir t.t.

Jeigu mes pusę tų ūkio produktų išvežtume užsienis jūromis, tai vidutinis transporto apkainavimas siektų sekančių skaitlinių:

Exporto lentelė vieniems metams.

1. Už ūkio produktų transportą jūromis apie	16450000	Lt.
2. „ miško medžiagos „ „ „	4050000	„
3. „ kiaušinių „ „ „	564000	„
4. „ įvairių prekių „ „ „	752000	„
5. „ gelžkelių važimą	4375000	„
6. „ muitą ir uosto rinkliavas	2625000	„
7. Darbininkams	2725000	„
	<hr/>	
Viso	31541000	Lt.

Pereitų metų importas:

1. Už anglių transportą apie	900000	Lt.
2. „ įvairių prekių transportą	1880000	„
3. „ muitą bei uosto rinkliavas	384600	„
4. Darbininkams	21360	„
5. Gelžkeliams	640000	„
	<hr/>	
Viso apie	3825960	Lt.

Beklausant tų skatlinių teko patėmyt Karo Muzėjuje daug lenkų patrankų—vardais „Jadzia", „Wandzia", „Mancia", etc., paimtų mūsų narsios kariuomenės kovose su plėšriaisiais lenkais. Nemaža čia ir viokečių ginklų, aeroplanų, vėliavų ir kitokių didžiojo karo skeveldrų. Apie patį Karo Muzėjų ir jo įtalpą bus paminėta plačiau atitinkamoje vietoje.

Po referatų, p. Zilevičius, mūsų muzikas, moksliskai aiškino, delko lietuvių dainų melodijose yra daug gražių pakartojimų, aidų pavyzdžiais. Mūsų melodijos, esą, sužusidėjo tais laikais, kada Lietuvoje buvo didelės, tankios girios, kuriose paleistas balsas parsikartoja įvairiais

aidais. Todėl ir mūsų dainų melodijose esama daug malonių, skambių pasikartojimų, nelygu atgarsiai miške. Panašiai pagražintų melodijų randama ir Karpatų Kalnų apylinkėse, kur liaudies melodijos sudėtos, tų kalnų aidus pamegzdžiojant.

Po šių paaiškinimų sekė labai gražus smuikininkų koncertas, pianu akompaniuojant. Puikiai išpildyta kelių žymiausiųjų kompozitorių muzikos kuriniai iš jūrių motyvų. Beklausant, rodos, ir girdi ir jauti bešėlstančią audrą ant jūrių, įsisiūbavusio okeano įvairiose stadijose ošimą, vilnių slaptą kuždesį ir jų sukilimo nuožmų užimą — žodžiu, lygiai kaip, kad keliaujant laivu tenka pergyventi.

Galop, generolas leitenantas Nagevičius (augštas kaip baronas Wrangelis) visiems atsilankiusiems Lietuvių Jūrininkų Sąjungos vėliavos „krikštynose“ „kūmams“ gražiai padėkojo už dalyvavimą tose iškilmėse ir išreiškė pasigailėjimą, kad Lietuvos kapitalistai į jo pakvietimą neatsiliepė, — tame skaitlingame susirinkime čia jų nebuvo, jie pasislėpė „užpečkyje“... Tuomi, esą, jie parodė savo neprielankumą Lietuvos jūrių laivyno idėjai. Ir kvietė visus lietuvius bent po vieną litą paaukoti Lietuvos laivyno reikalams, iš ko susidarytų graži suma — 3.000.000 litų, skaitant tiek jau lietuvių. Be to, generolas Nagevičius išreiškė vilties, jog ir Amerikos lietuviai neatsisakys padėti savo doleriais Lietuvai išgyti teip svarbų dalyką — jūrių vaizbos lavyną.

Kad Amerikos lietuviai jūrininkai, kurių esama daug daugiau, negu Lietuvoje, turėtų būt pakviesti dėtis į Lietuvių Jūrininkų Sąjungą, nei vienas kalbėtojų šiuo atveju, nei Lietuvos Jūrininkų Sąjungos organizatyviuose susirinkimuose to klausimo nelietė. Kiek gi teko patirti,

minėtoje jūrininkų sąjungoje yra vokiečių — dagi su priedardžiais „von“, — rusų ir kitų tautų specialistų jūrininkų. Tokiems svetimšaliams — svetimi ir Lietuvos valstybės reikalai. Kas kita gi Amerikos lietuviai: jie nors toli nuo savo tėvynės gyvena, bet gyvai atjaučia kiekvieną jos politinį įvyki, ar naudingą jos kurybos darbui — jos gerbuviui — sumanymą. Tai liudija apčiuopiamai ir gausios amerikiečių aukos įvairiausiems gimtinės šalies reikalams; tai patvirtina Klaipėdos Krašto prisijungimo prie Lietuvos realizavimas — veik išimtinai Amerikos lietuviams finansuojant. Metas, jau būtų Lietuviams inteligentams numesti nuo savo veidų tuščios puikės — taip labai netinkančią apšviestiems mokytiems žmonėms kaukę ir pradėti Amerikos lietuvių, ne vien dolerius kviesti talkon į bendrą Lietuvos Valstybės statymo darbą, bet ir jų smegenis — jų prityrimą, sujungtą su neabejotina tėvynės meile. Tų ypatybių, ypač patriotizmo Amerikos lietuviuose rasime neapylyginamai daugiau negu naujuose Lietuvos „piliečiuose“ — Dievas žino, — iškur atsidanginusiuose ir kokiais tikslais?..

Lietuvos Laivyno „krikšto“ šventė užsibaigė 8:30 vakare vėliavų nuleidimu, kariškiams trimituojant šios populiarės mūsų tėvynėje dainos melodiją:

„Eisime, broleliai, namo, namo!

„Jaunieji broleliai, namo, namo...”

Taip trimituoja karys nuo Karo Muzėjaus bokšto kas vakarą, saulei nusileidus, kuomet svyruojama, nuleidžiant nuo muzėjaus kuoro Lietuvos Valstybės vėliava, nuo šios dienos — ir balta Lietuvių Jūrininkų Sąjungos vėliava — tuč priešais Karo Muzėjų. Toje akcijoje yra kas tai savotiškai pakilaus, žavėtino, sujudinančio iki pat širdies gelmių...

Nuo Redakcijos.

Iš paskelbimo antrame šio „Zvaigždės“ numerio puslapyje skaitytojai mato, juog mes pasiryžome išleisti daug padidintą, apie pusantro šimto pusl., sekantį numerį. Ten bus atspausta 40 fotografijų „Aušros“ laikraščio (pavyzdį žiūrėk ant kitos pusės šio lapo), Basanavičiaus rašto facsimile 4 lapai, suvirš puskapis aušrininkų ir vėlesnių mūsų rašytojų paveikslų, keli Dr. Basanavičiaus laišškai, teipgi straipsniai apie „Aušrą“. Indomus bus prof. Volterio straipsnis. Užsimokėjusiems prenumerata tas numeris pareis už dyką. Kurių prenumerata nemokėta, tiems šis „Zvaigždės“ numeris paskutinis. Net geriausiems bičiuliams nebarguosime, nes dabar visur aukštos kainos: popiera brangi, paveikslų klišės neįperkamos, spaudos visokie darbai irgi nesvietiškai pabrangę. Vietoje gerų linkėjimų, ir gražiai parašytų ilgų pagyrimų bičiuliai skaitytojai teišrašo savo čekį ar money order'į prenumeratai apmokėti. Tai bus tikra bičiuolystė. Tokias gromatas skaitydami pažįsime anų autorius esant mūsų tikrais prieteliais.

tiesa (prova), kuri yra dūta priebałtmariniame kraszte Latwiū ir Ingauniū (Estū) kalbai ir kad butu užrėdyta (pawelyta) perguldyti įstatymus sudo wedimo į lietuwiszką kalbą. Atsimikim žodžiū to, kurs žinojo, ką sakē: praszykit, o bus jums dūta!

Tarp ponū Zemaicziuose platinasi duma apie reikalą procēs drange su musu inteligencija (mokįtais wyrais) dėl sustiprinimo ir iszplatinimo musu raszėjystės (raszliawōs) ir apswietōs tarp musū tamsesniuju broliū. Wienas isz ju, Lenkū rasztininkas, žad pradėti raszyti lietuwiszkai ant naudōs sawo kaimynū Lietuwiū, už kokį ir jis sawę laiko.

S. R.

Swetur.

Gromata isz Amerikōs.

Springfield, Ohio, Amėrikoj, 5 d. Kowinio 1883.

Brangus prieteliau redaktoriau!

Radau lenkiszkoj gazėtoj, kad trys lietuwiszkī laikraszcei iszeina prusiszkoje Lietuwoje; tai apszwiētē mano akis, kad ir musū giminystē turi dar tiek walnybēs prusiszkoj Lietuwoj; ale rusiszkoj Lietuwoje, nežinau, ar yra kokia drukarnija ar ne.

Esu Amėrikoj jau wieniūlika metų — ir randasi mus giminystēs į 15 ar 20000. Mes turim keles taworcystes, ar tris parapijas ir kunjgū tris Lietuwninkus. Buwom rodą užwedę lietuwiszką gazėtą (laikraszti) Amėrikoj iszleisti, ale su mažū kapitalu — ir turėjom perstoti. — Norėcziau jus gazėtōs kelis eksempliorius, kad atsiųstumet dėl apgarsinimo sawo linkimo. Po apturėjimo jus gazėtōs atsiųsim prėnumeratą arba piningus. Asz storawosiūs paskui su abonentais pamaczį jums neszti. — Musū welyjimas yra, kad kiek tiek korespondencijōs padarytumet su Amėrikōs Lietuwninkais. Tikėtai nežinau ar mus kalba bus suprantama gerai ar ne. Asz pats esu isz Maskolijōs lietuwiszkōs Suwalkū gubernijōs, Wilkawiszkie pawiete.

Gal buti, jus prietelius tikras raszo.

Antanas Jurgelaitis.

„ŽVAIGŽDĖ“--MĒNESINIS ŽURNALAS.

DVIDEŠIMTI DU METU buvusi savaitinių laikraščiu „ŽVAIGŽDĖ“ dabar
eis kaip mėnesinis literatūros, mokslo ir politikos žurnalas, leidžiamas A.
Milukas & Co. B-vės iš Philadelphia, Pa., 3654 Richmond Str. Pavienės „Žvaigž-
dė“ knygos kaina 25 centai, metams prenumerata 2 dol.

Tautos Atbudimas. Musų Rašytojų Veikalai XIX Amžiuje.

Kun. A. Miluko kalba,

parengta „Aušros“ 40 — metų sukaktuvių vakarui, Tromer's
svetainėjes, Bushwick Avenue ir Eastern Parkway, Brooklyn,

N. Y., 22 d. bal., 1923 m.

Užprašymus ir pinigus „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St.,
adresuokit: Philadelphia, Pa.

“ŽVAIGŽDĒS”
SPAUSTUVĒ

.. ATLIEKA VISUS SPAUDOS DARBUS
GERAI, PIGIAI IR GREITAI.

SPAUSDINA:

Knygas, Cirkuliorius, Tikietus, Konstitucijas, Visiting ir Business Cards, Uzkvietimus Veseliju, Kopertus, Laiškus ir tt.

**Kas Darbą Paves,
Pasidžiaugs**

Kreipkitės šiuo antrašu:

“ Ž V A I G Ž D Ē , ”
3654 RICHMOND ST.,
PHILADELPHIA, PA.
